
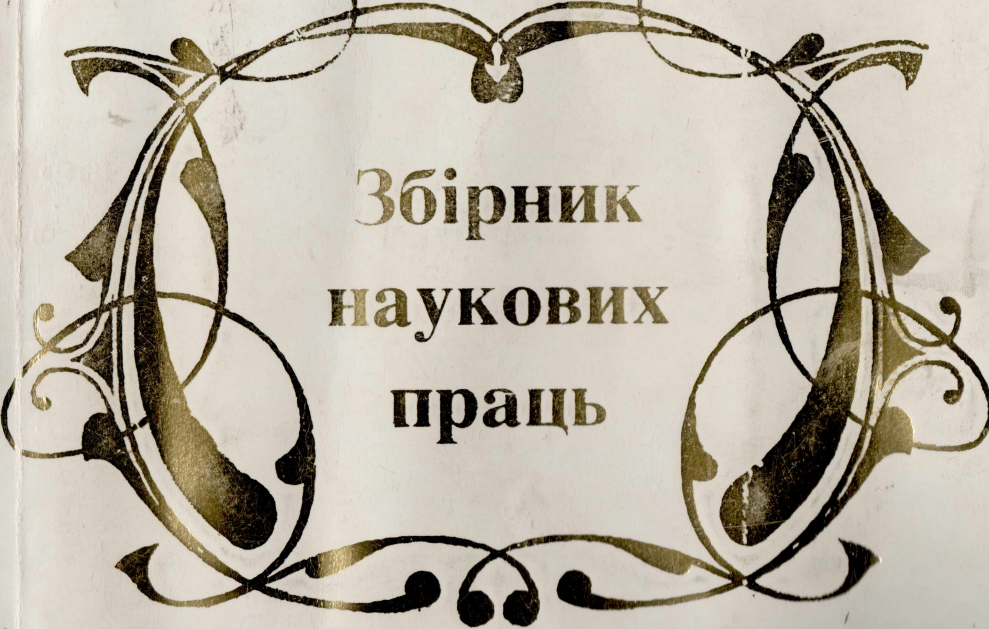
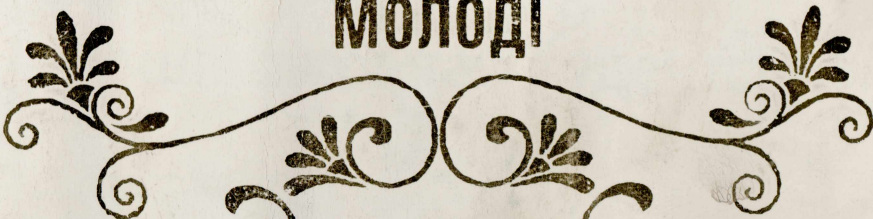

34.091.39(082)

0-45

**Особисто орієнтоване
навчання і виховання
учнівської та студентської
молоді**

**Збірник
наукових
праць**

б) створення оптимальних умов, спрямованих на забезпечення активізації навчальної діяльності.

Ведучим в навчальній діяльності є протиріччя між можливостями студента та фактичним рівнем його навчальної діяльності, яка організується викладачем. Звернення викладача до особистості студента, допомога йому в усвідомленні важливості його професійного зростання робить максимально результативною їх спільну діяльність. Можливість розв'язання цієї проблеми полягає в розробці та використанні спеціальних навчальних посібників, які складені з дотриманням принципів модульного навчання та індивідуалізації навчального процесу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бех І. Д. Особистісно-зорієнтоване виховання: Науково-методичний посібник. - К.: ІЗМН, 1998. - 204 с.
2. Кирсанов А. А. Індивідуалізація учебной деятельности как педагогическая проблема. - Казань: Изд-во Казанского ун-та, 1982. - 224 с.
3. Подмазин С. И. Личностно-ориентированное образование: Социально-философское исследование. - Запорожье: Просвіта, 2000. - 250 с.

ШЛЯХИ ФОРМУВАННЯ ХУДОЖНЬО-ЕСТЕТИЧНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПРАЦІ

*Богатирьова Г. А.
м. Кривий Ріг*

Одним із вихідних положень Концепції професійно-художньої освіти є необхідність "урахування особливостей народного мистецтва у змісті професійно-художньої освіти" [3, с. 43]. Це стосується, насамперед, варіативної частини навчального плану підготовки майбутнього вчителя трудового навчання, до якого віднесені курси: "Художня творчість учнів", "Елементи декоративно-прикладного мистецтва", "Художня праця - засіб розвитку творчих здібностей учнів", "Основи образотворчого мистецтва". Кількість аудиторних годин з варіативної частини - 346, що складає 7,43 % від загального обсягу годин. На жаль, при вивченні наведених вище дисциплін увага зосереджується в першу чергу на формуванні практичних вмінь і навичок з обробки матеріалів, у змісті теоретичного матеріалу не відбиваються питання історії і основних напрямів розвитку

народного мистецтва. Здійснивши аналіз програм ми визначили, що вони потребують перегляду з позицій методики викладання предметів художньо-естетичного спрямування. Потрібно зауважити, що у практиці вищої педагогічної школи набуто цікавий досвід у організації професійно-художньої освіти. Наприклад, в Дрогобицькому педагогічному інституті з 1991 року працює кафедра методики й історії художніх промислів за спеціальністю "Вчитель праці та прикладної творчості". Починаючи з III курсу студенти вивчають суміжну спеціальність - вишивка, ткацтво, робота з бісером, писанкарство, плетіння, художня обробка дерева, металу та шкіри. Не є виключенням і Криворізький педагогічний університет, зокрема індустріально-педагогічний факультет. Багато років на факультеті існує музей декоративно-прикладного мистецтва, де представлені твори, виконані студентами, існують певні традиції вивчення національної мистецької спадщини, приділяється значна увага вдосконаленню змісту та організаційних форм художньо-естетичної діяльності студентів, основу яких складають методи спільної творчої діяльності педагогів і студентів (мова йде про впровадження в практику навчальних курсів з художньої культури). Саме вони, на думку дослідників М.Лешенко, В.Орлова, В.Пікельної, В.Радкевич, О.Рудницької, О.Теліженко набувають "суттєвого значення" у процесі підготовки майбутніх учителів праці [6,с.11].

На наш погляд, курс "Основи образотворчого мистецтва" має значні потенційні можливості для вирішення багатьох проблем формування художньо-естетичної культури студентів. На жаль, кількість аудиторних годин даного курсу складає лише 9,25 % від кількості годин варіативної частини навчального плану підготовки майбутніх учителів праці. Відомо, що дисципліни художньо-естетичного спрямування розглядають працю з позицій мистецтва, передбачають накопичення знань та емоційного досвіду в процесі встановлення творчих комунікативних зв'язків через вивчення різних художніх мов. Саме цей взаємозв'язок збагачує ставлення особистості до реальності, позитивно позначається на формуванні художньої культури, стимулює потребу творити нові матеріальні цінності. Концептуальним у викладанні даного курсу є положення про те, що зміст професійно-художньої освіти повинен сприяти "формуванню інтелектуального, художньо-образного мислення особистості, її пізнавально-

творчої активності, художнього смаку, емоційно-естетичного ставлення до навколишнього середовища" [3, с.44].

Проаналізувавши програми та тематичні плани курсів "Трудове навчання для 5-7 кл.", "Образотворче мистецтво" для 5-7 кл. для загальноосвітньої школи ми дійшли висновку, що підготовка майбутнього вчителя праці потребує інтегративних підходів. Серед них найбільш ефективним ми вважаємо народне мистецтво, яке є яскравим прикладом комунікативних зв'язків.

Дослідник О.Теліженко вважає, що "повернення до джерел, до народної культури, яка є єдино істинною для нашого соціуму" здатне задовольнити потреби майбутніх учителів у творчості [6, с.50]. Саме народне мистецтво є всеохоплюючим, воно синтезує в собі всі прояви людської духовності.

Курс "Основи образотворчого мистецтва" інтегрує спрямованість на формування у студентів цілісної системи знань і вмінь в області художньої культури. Інтегративним механізмом є предметно-просторова художня діяльність, мета якої - накопичення знань, емоційного, чуттєвого досвіду і вміння реалізовувати їх у своїй діяльності.

Розглянемо шляхи реалізації інтегративних підходів при підготовці до ініціювання тем: Рукоділля (20 год.); пошиття та ремонт швейних виробів (26 год.) для 7 класу; "основи швейного виробництва" (34 год.); виготовлення і оформлення одягу (34 год.); українська народна вишивка (34 год.) - 8 клас. Ми дійшли висновку, що готовність майбутнього вчителя праці до даних тем буде ефективною за умови вивчення в курсі "Основи образотворчого мистецтва" теми "Український національний костюм". Дослідники (зокрема Т. Ніколаєва) вважають, що костюм українців - це „скарбниця духовної культури народу, який специфічними способами відбиває його національний характер" [5, с.6]. Цю ж думку підкреслював Г.Вашенко, який стверджував, що "кожний поет, музика, скульптор, у першу чергу, відбивають у своїх творах прагнення, вірування, мораль і побут свого народу" [2, с.209]. Саме в народному одязі закладені елементи поведінки, національних традицій, звичаїв, звичок, які "лежать в основі установок і ціннісних орієнтацій особистості" [4, с.78].

Невід'ємною ознакою українського костюма є комплексність: мається на увазі як взаємозв'язок окремих його складників (натільний, поясний, нагрудний одяг), так і доповнюючі

його елементи (прикраси, вишивання тощо). Саме художня узгодженість цих складників між собою в єдиному стилі може визначатися як "костюм". Відомо, що кожен із компонентів українського народного костюма виконував своє призначення відрізняючись матеріалом, конструкцією, орнаментально-колеристичним вирішенням, оздобленням тощо. Деталі костюма варіювалися залежно від побутових ситуацій, характеру праці, звичаїв, обрядів, сезону. В особливо урочистих випадках одягався весь комплекс, виступаючи важливим соціальним показником, підкреслюючи майновий і сімейний стан людини, її вік, національну приналежність, національний характер. Звідси, набуває актуальності вивчення українського костюму як форми художньої творчості, як твору мистецтва, засобу відображення свого бачення світу. Ці питання потребують вивчення наступних тем курсу "Основи образотворчого мистецтва": "Одяг як вид народного мистецтва", "Роль художніх традицій в системі творення образів", "Закон цілісності у формуванні художньої системи народного костюма", "Організація прийомів плоскісного та об'ємно-просторового формотворення", "Композиційні контрасти в об'ємно-просторовій формі". На наш погляд, ці теми потребують і передбачають наступні інтегральні складові: переосмислення досвіду мистецтва костюму минулих епох; дослідження комплексу художньо-виражальних засобів; поєднання методів формотворення різних видів мистецтва тощо. В той же час вважаємо за необхідне ввести спроби передачі індивідуального бачення художнього образу народного одягу (йдеться про виконання студентами художньо-творчих завдань щодо ескізів окремих частин одягу, його декоративного оздоблення, ритмічного поєднання кольорів тощо). Вивчення цих тем дозволяє звернутися до вивчення історії українського костюма на прикладі образотворчих матеріалів (фресок соборів, книжкової мініатюри, портретного живопису). Наприклад, завжди цікавився особливостями одягу, замальовував його крій та оздоблення Т.Г.Шевченко. Не випадково у своїх творах він намагається звернути увагу глядача то на вишиту сорочку в портреті В.Кочубея, то на пишній прозорий рукав блузи, оздобленої білою вишивкою, в портреті М.Максимович: любовно виписує орнамент червоної вишивки на сорочці матері в акварелі "Марія". Яскравим прикладом князівського вбрання за часів Київської Русі може служити ікона сучасного майстра С.Конаш-Конашевича

("Святі Володимир та Ольга", 1984р.). Таке поєднання елементів засобів виразності, емоційних і раціональних засад у створенні художнього образу. Що сприяє інтеграції художнього та спеціального навчального матеріалу при підготовці майбутніх учителів праці.

Таким чином, підготовка майбутніх учителів праці буде більш ефективною з умови активізації потенціалу предметів художньо-естетичного циклу, а також інтегративного підходу до їх змісту. Саме він потребує системного планування заходів художньо-естетичного змісту, збільшення годин на курси культурологічного спрямування, забезпечення існуючих дисциплін спеціалістами художнього профілю. Знижує рівень підготовки студентів і відсутність типових програм вищезазначених курсів.

На наш погляд, курс "Основи образотворчого мистецтва" інтегрує необхідні складові формування художньо-естетичної культури майбутніх вчителів праці. До них ми віднесли: розширення кола спілкування з творами професійного та народного мистецтва різних стилів і жанрів; розвиток зорової культури за допомогою художньо-творчих завдань; розвиток уміння аналізувати, співставляти твори мистецтва з подіями минулого та сучасності; уміння відтворювати емоційне враження від спілкування з мистецтвом у своїх власних виробках.

Розглянуті нами інтегративні підходи при вивченні теми "Український народний костюм" в курсі "Основи образотворчого мистецтва" підтверджують висновок щодо необхідності більш активного використання в навчально-виховному процесі вищої педагогічної школи художньо-естетичного циклу дисциплін.

ЛІТЕРАТУРА

1. Антонович Є.А., Захарчук-Чугай Р. В., Станкевич М.Є. Декоративно-прикладне мистецтво. - Львів: Світ, 1993. - 272 с.
2. Ващенко Г. Виховна роль мистецтва // Праці з педагогіки та психології. - Т.4. - К.: Школяр - Фада ЛТД, 2000. - С.196-256.
3. Концепція професійно-художньої освіти // Професійно-технічна освіта. - 2000. - № 2. - С.43-47.
4. Львовичкіна А.М. Етнопсихологія: Навч.посібник. - К.: МАУП, 2002. - 144с.
5. Ніколаєва Т.О. Історія українського костюма. - К.: Либідь, 1996. - 176 с.
6. Професійно-художня освіта України: Зб. наук. праць / За ред. І.А.Зязюна та ін. - Київ-Черкаси: вид-во Черкаський ЦНТЕІ, 2002. - 208 с.